

Vives Llull: l'últim pintor de l'Escola de Pollença

Després de dos segles d'una certa tradició de pintors isolats, de simple nòmina de creadors aïllats, la figura de Joan Vives Llull (1901-1982) ha suposat per a la història de l'art a Menorca el naixement, no pas d'una altra individualitat més, sinó la d'una certa pintura pairal menorquina. Ara, abraçats a l'avinentsa del centenari, la ciutat natal de Maó l'ha proclamat fill il·lustre.

La tradició pictòrica menorquina, de segles, no havia passat de ser una pura llista de noms individuals. La tendència, però, es trencà el dia que el maonès Joan Vives Llull es decidí de marxar a Pollença el 1925. A partir d'aquell moment, la història local de la pintura donaria el gran tomb. Deixaria de ser la crònica monòtona d'alguns noms, per començar a esdevenir una crònica de pintura. Aquesta és la raó pregona que, al capdavant, justifica que la ciutat de Maó, fa ben poques setmanes, hagi resolt declarar Vives Llull fill il·lustre, perquè amb ell, en bona part, neix la pintura pairal menorquina, i queda superada per sempre l'etapa dels simples pintors individuals.

Orígens i família. Vives Llull nasqué en el si d'una família sense tradició plàstica, en el bell mig d'un Maó sense cap ambient pictòric especial. Aquella ciutat de començaments de segle, de fet, era "un Maó amb més música que pintura", considera el seu fill Josep, també pintor i gravador. Si alguna cosa hi sobresortia, era el Teatre Principal (1829), amb quasi un segle d'activitat operística clamorosa, estalonada en una afició entusiasta, adesiara delirant. Pel demés, una sensació migrada, artísticament pobra, dominava el panorama circumdant. El jove, en conseqüència, pogué gaudir a penes d'unes primeres lliçons de dibuix de Francesc Hernández Sanz i Pere Pax, dos mestres estimables, és cert, però freturats de talent i genialitat. Alguna cosa mala d'apaivagar, tanmateix, bullia en Vives, i mal-

grat la recelosa, freda reacció dels pares i germans, un dia sobtat anuncià que marxava a Mallorca. Era per devers 1925.

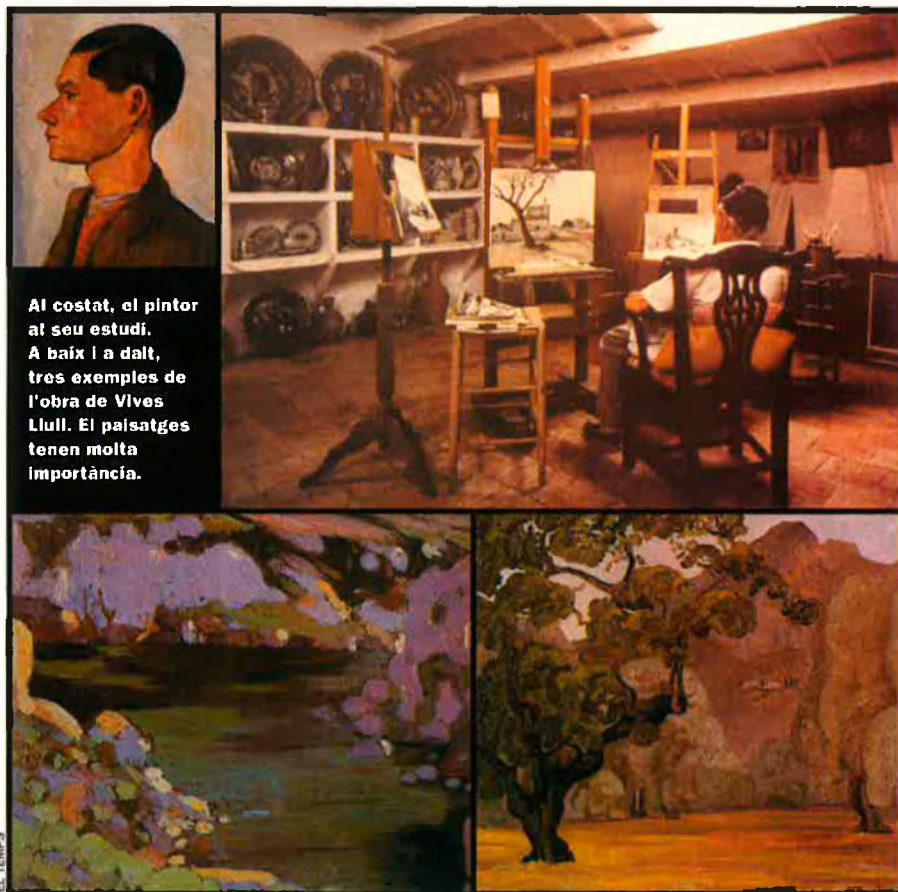
Feia una temporada que s'ho rumiava, sobretot d'ençà que havia vist una portada de la revista d'arts *The Studio* que reproduïa a tot color un quadre del català Anglada Camarasa. S'hi havia topat, amb la publicació, una tarda de lectura a l'Ateneu de Maó. De cop i volta s'adonà que li urgia de conèixer-lo. I com que des de 1914 Anglada Camarasa s'estava a Pollença, en prengué la resolució. Caigué més aviat com un tro. I açò no obstant, s'encarà contra un cert tràmpol produït per la seva bogeria de deixar la llar, no pas per ser pilot de vaixells, en la més antiga i benvista tradició maonesa, o militar o advocat o metge. Res d'açò, més aviat per la bohèmia una mica immoral de pintar, i aspirar a viure'n! Vives, però, féu rumb a l'illa veïna. S'acomiadà promentent que hi faria quinze dies, emperò la seducció fou tan febril i apassionant, tan poderosa, que hi romangué cinc anys. Suposaren poder viure un veritable quinquenni acadèmic: allò que li mancava de base, i que, en realitat, l'ha fet passar a la posteritat com un autor autodidacte. A Pollença, s'hi havia congriat un moviment artístic, del qual Anglada Camarasa actuava de pol d'atracció. La colla de pintors fou extensa, memorable: Tito Cittadini, Gregorio López Naguil, Guillem Bestard, Bartomeu Bauçà, Adan Diehl o Dionís Bennassar. A ells s'hi afegí, en efecte, el menorquí: encara un jovençà sense

bagatge pictòric apreciable, i que s'hagué d'atracar a l'ídol aferrant-se a una escarida carta de recomanació signada per Hernández Sanz, el mestre maonès que un temps havia compartit companyonatge amb Anglada Camarasa a la Barcelona del darrer terç del XIX. De tot d'una, la trobada no fou gens feliç. "Un matí de setembre, a les 10 –que refereix Cristina Andreu, biògrafa de Vives–, va optar per trucar a la seva porta, i va sortir Anglada amb el seu barnús color taronja, un descomunal puro, un capell i dues celles com a raspalls, a punt per anar-se'n amb el barquer a prendre el seu bany diari." I així, és clar, la targeta de presentació no tingué cap efecte real. Amb el temps, però, tots dos arribaren a intimar.

Paper formatiu. Si més no, allò incontrovertible és el paper formatiu terminant que exercí sobre la personalitat artística del pintor maonès. Rebé evidents influències d'estil, temàtica i mètode de l'admirat Anglada, però també de Cittadini. Tots, a Pollença, s'influïen mútuament, de manera que el paisatge com a tema i una certa tendència neo-impressionista serien alguns dels trets més o manco comuns pel que fa als resultats més notables de la pintura creada aquells anys. No cal dir que es pintava al natural, enfora dels tallers, cobejosos de copsar els efectes fulgurants del paisatge de la comarca. Açò és: la llum cegallosa de l'atmosfera, la pastositat exuberant del cromatisme riquíssim de les muntanyes i les retorçudes oliveres de la ruralia mallorquina més ancestral, més genuïna.

Així, idò, Vives Llull hauria de restar marcat, condicionat per l'Escola de Pollença indeleblement. El que Vives Llull pintarà després del seu pas per Pollença, i la manera en què anirà evolucionant la seva obra, faran, tot plegat, que calgui parlar d'un cert naixement de la "pintura pairal" a Menorca.

Però malgrat haver resultat per a la història de la pintura menorquina una mena d'eix d'una tradició que no existia de debò quan ell començava, Vives Llull, després de l'episodi biogràfic de Pollença, tornà de bell nou a la menorquinitat més absoluta, entesa com aïlla-

Al costat, el pintor al seu estudi. A baix i a dalt, tres exemples de l'obra de Vives Llull. El paisatge tenen molta importància.

ment terrenal i espiritual. De fet, l'època pollencina acabà el dia que un seu germà l'anà a buscar, i el retornà físicament a Menorca. La llosa moral –és a dir, la vergonya social– que havia de sofrir la família dins Maó, tenint un fill no se sabia ben bé a on, ni fent-hi què, el comminà al retorn –vull dir a la clausura illenca. A partir d'aleshores, la vida del pintor es féu insular, local, repatàniament. De cada vint exposicions, només una el portà fora de l'illa, i tanmateix els periples no anaren més enllà de Madrid, la Corunya, Salamanca o Barcelona, a més de Palma. Així mateix, tots els guardons que li atorgaren foren d'àmbit local: medalles de tardor o primavera, i pareu de comptar!

Tasques per a subsistir. Hagué de compaginar l'art amb un cert lucre per a la subsistència ordinària. L'any 1943 optà a una plaça de professor de dibuix a l'institut de batxillerat de Maó i assumí responsabilitats de director de l'escola municipal. Una petita botiga d'antiguitats i joieria, molt assessorada per

ell mateix, encara que gestionada per l'esposa, Antònia Campomar, li assegurava un benestar mínim i suficient. Suficient per pintar i pintar insadollablement el paisatge de Menorca. Vives Llull, en abandonar Pollença i el que per a ell significà artísticament, visqué la resta de la seva vida lliurat a una mena d'exili interior voluntari però fecund, madurant i fent evolucionar la seva obra (cada cop més sòlida, més densa i genial) a l'aixopluc d'una escola per a ell essencial, fidelíssima. "La il·lusió de Pollença li durà, li durà molt; crec que li va durar tota sa vida", exclama Josep, el fill.

Fou, cronològicament, el primer a resoldre les dificultats intrínseques del paisatge menorquí. En una ocasió Cittadini li digué: "Joan, me'n vaig, això no hi ha qui ho pinti! Menorca és mala de pelar com a paisatge". Doncs bé, Vives Llull ho aconseguí, i avui mereix els honors d'un fill il·lustre que morí el Diumenge de Rams de 1982.

Miquel Àngel Limón